

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas runa 4.starptautiskajā konferencē “Ebreji mainīgajā pasaulē” 2001.gada 20.novembrī Latvijas Universitātes Lielajā aulā

Augsti godātais Ministru prezidenta kungs, ministres kundze, Ulmaņa kungs, rabīni, profesori, zinātnieki, ekselences, viesi, dāmas un kungi!

Man patiess prieks, ka konferences “Ebreji mainīgajā pasaulē” Rīgā ir jau kļuvušas par regulāriem, pazīstamiem, starptautiskiem zinātnieku un sabiedrisko darbinieku forumiem. Tas ir notikums, kas palīdz veidot Latvijas tēlu pasaulē, parādīt Latviju, kāda tā ir – kā demokrātisku, modernu un tolerantu, eiropesku valsti, kurā visas minoritātes, tajā skaitā ebreji, var brīvi diskutēt par visām viņus interesējošajām problēmām. To apliecina arī šī, jau 4.konference, kas veltīta Latvijas un Baltijas ebreju vēsturei un kultūrai, kā arī reliģijai, politiskajai dzīvei, filozofijai, ebreju misticismam un ģenealogijai. Konferences darba gaitā tiks skārta arī tāda smaga problēma kā holokausts Latvijā un Baltijā Otrā pasaules kara laikā.

Vēlos atzīmēt, ka Latvija izsenis ir bijusi multietniska un šeit uz dzīvi ir apmetušies dažādu nāciju pārstāvji: latvieši, vācieši, krievi un arī ebreji. Sākot ar 16.-17.gadsimtu, ebreji jau ir atraduši savu ekonomisko un sociālo nišu Latvijā.

Vēsturiski ebreju kopienas klātbūtne jūtama ne tikai Latvijas lielākajās pilsētās Rīgā, Daugavpilī, Liepājā, Rēzeknē, bet arī daudzos miestos un mazpilsētās. Ebrejiem allaž ir bijusi sava vieta Latvijas ekonomiskajās un politiskajās norisēs. Blakus krieviem, vāciešiem un poļiem tā ir viena no redzamākajām minoritātēm.

Latvija ir bijusi dzimtene daudziem pasaulslavenim ebreju domātājiem, garīdzniekiem, māksliniekiem, politiķiem. Pazīstamākie no viņiem ir: sers Jesaji Berlins, Mordehajs Dubins (viens no neatkarīgās Latvijas valsts dibinātājiem, pirmo četru Saeimu deputāts), Markuss Nuroks (rabīns, viens no Izraēlas valsts dibinātājiem, ilggadīgs Kneseta deputāts), Josefs Rolzins (ievērojama autoritāte jūdaismā), Mihails Tāls (pasaules čempions šahā), Markss Rotko (gleznotājs, viens no redzamākajiem abstraktā ekspresionisma pārstāvjiem), Gidos Krēmers, kurš komentārus neprasa, Hermanis Branovers (pasaulē pazīstams fiziķis), Joels Veinbergs (vēsturnieks) un daudzi, daudzi citi ar izcilām sasniegumiem pasaules mērogā.

Apmēram 1000 ebreju minoritātes pārstāvju ir piedalījušies Latvijas brīvības cīņās 1919.-1920.gadā, no kuriem 37 gāja bojā. Par parādīto varonību 3 no viņiem tika apbalvoti ar Lāčplēša ordeni. Starpkaru periodā Latvijā (1920.-1930.gadi) ebreju minoritāte bija redzams ekonomisks un politisks faktors valstī, tai bija savas politiskās partijas, deputāti Saeimā, preses izdevumi, teātris, skolas utt.

Traģiskas pēdas Latvijā atstāja Otrais pasaules karš. Valsts uz ilgiem gadiem zaudēja neatkarību. Nacisma okupācijas periodā Latvija, tāpat kā daudzās citās Eiropas valstīs, pārdzīvoja holokausta šausmas. Ļoti liela ebreju kopienas daļa tika iznīcināta, viņiem līdzās tika iznīcināti tādi ebreji, kas tika atvesti no citām vietām Eiropā. Tas bija šausminošs noziegums.

Pie Valsts prezidenta institūcijas izveidota un jau trešo gadu darbojas starptautiska Vēsturnieku komisija, kuras uzdevums ir izpētīt noziegumus pret cilvēci Latvijas teritorijā

padomju un nacisma okupācijas režīma laikā. Vēlos izmantot šo izdevību, lai pateiktos manam priekštecim prezidentam Ulmanim par viņa ieguldījumu šīs Vēsturnieku komisijas izveidošanā. Starplaikā ir paveikts jau nozīmīgs darbs, noorganizētas vairākas zinātnieku konferences un semināri, publicēti pirmie pētījumi, sekmīgi rit darbs pie komisijas ziņojuma par šiem pētījumiem. Latvija aktīvi sadarbojas ar starptautisko holokausta izpētes grupu *Task Force*, Holokausta muzeju Vašingtonā, *Yad vashem* centru Izraēlā un citām organizācijām. Man pašai bija tas prieks tikties ar daudziem aktīvistiem no šīm organizācijām.

Domāju, Latvijā pēdējos gados paveikts liels darbs vēsturiskās patiesības noskaidrošanā un tolerantas, demokrātiskas sabiedrības veidošanā. Novembra beigās notiks nacisma upuru apbedījumu un piemiņas vietas ansambļa iesvētīšana bēdīgi slavenajā Biķernieku mežā. 29.novembrī Rīgā notiks starptautisks seminārs par holokausta izpētes jautājumiem, kas tiks veltīts Rumbulas traģēdijas 60.gadadienai.

Latvijas ebreju minoritāte 80.gadu beigās un 90.gadu sākumā aktīvi iesaistījās Atmodā un Latvijas valstiskuma atjaunošanā. Lieli nopelni te ir Mavrikam Vulfsonam, Rutai Marjašai un daudziem citiem. Neraugoties uz to, ka kopiena mūsu dienās nav sevišķi liela, apmēram 9 tūkstoši cilvēku, tā aktīvi piedalās aktuālāko valsts problēmu risināšanā. Kopiena pamatos atbalsta Latvijas valdības realizēto iekšpolitisko un ārpolitisko kursu un ir lojāla Latvijas valstij, ko mēs augstu novērtējam.

Noslēgumā vēlos izteikt paldies konferences organizētājiem: Ebreju kultūras memoriālajam fondam Ņujorkā, Ebreju universitātes Jūdaikas attīstības centram Jeruzālemē, Latvijas Universitātes Jūdaikas studiju centram, it īpaši profesoram Ruvīnam Ferberam, M.Dubina fondam *Šamir*, Rīgas ebreju kopienas centram *Alef*, Latvijas Zinātņu akadēmijai, visiem tiem, kas morāli un materiāli atbalstīja šo konferenci. Liels paldies visiem. Es novēlu sekmīgu darbu, un lai šeit izdebatētais taptu zināms plašāki sabiedrībai. Ar maniem laba vēlējumiem konferencei!